
РИНКОВО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

Монографія

За загальною редакцією С.М. Ілляшенка

Харків
ТОВ «Діса плюс»
2015

УДК 338.242:005.591.6
ББК 65.9(4Укр)-2
Р-51

Рекомендовано до друку вченою радою Сумського державного
університету (протокол № 4 від 10 грудня 2015 р.)

Рецензенти:

Перерва П.Г., д.е.н., професор (НТУ «Харківський політехнічний
інститут»);
Чухрай Н.І., д.е.н., професор (Національний університет
«Львівська політехніка»);
Харічков С.К., д.е.н., професор (Одеський національний
політехнічний університет)

Р-51 Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком:
монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Харків:
ТОВ «Діса плюс», 2015. – 448 с.

ISBN 978-617-7064-99-1

У монографії розглядаються теоретико-методологічні та методичні
підходи до вирішення проблеми підвищення ефективності управ-
ління інноваційним розвитком на державному, галузевому, регіо-
нальному рівнях та рівні окремих підприємств чи установ.

Висвітлено особливості стратегічного управління інноваційним
зростанням в Україні, розкрито сутність управління інноваційним
розвитком, запропоновано оригінальні інструменти маркетингу ін-
новацій та інноваційного менеджменту промислових підприємств.

Для фахівців у галузі маркетингу інновацій та інноваційного
менеджменту, викладачів, аспірантів і студентів вищих навча-
льних закладів

УДК 338.242:005.591.6
ББК 65.9(4Укр)-2

ISBN 978-617-7064-99-1

© Колектив авторів, 2015

Зміст

Вступ

7

Частина I

ІНСТРУМЕНТИ І МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

Розділ 1. Інноваційний розвиток і економічне зростання: стратегічні аспекти

1.1. Інноваційний розвиток регіонів України: заходи подолання інноваційної проблемності	13
1.2. Місце стратегії випереджаючого інноваційного розвитку серед інноваційних стратегій промислових підприємств	21
1.3. Передумови прогнозування напрямків інноваційного розвитку промислових підприємств України	25

Розділ 2. Стратегічний маркетинг у виборі пріоритетних напрямів інноваційного зростання підприємств

2.1. Стратегічний аналіз як інструмент маркетингових досліджень конкурентного середовища на ринках продукції промислових підприємств	42
2.2. Теоретико-методичні основи вибору напрямів реалізації стратегії імпортозаміщення промислових підприємств	54
2.3. Порівняння витрат та доходів від створення стратегічного партнерства на прикладі ПАТ «Сумське НВО ім. М.В. Фрунзе»	64
2.4. Діагностичні дослідження дисбалансу розвитку вертикально-інтегрованих промислових підприємств	69

Розділ 3. Інструменти маркетингу і менеджменту інновацій у регулюванні соціально-економічного зростання

3.1. Маркетинговий підхід до вирішення проблем адміністративної реформи в Україні	81
3.2. Інноваційна складова економічної безпеки у сфері вищої освіти	88
3.3. Напрями удосконалення системи управління освітою на логістичних засадах	97
3.4. Роль держави в забезпеченні конкурентоспроможності промислового виробництва в умовах трансформації світової економіки	110
3.5. Оцінка впливу транспарентності ринку ПФІ на макроекономічні показники економіки	120
3.6. Адекватність управління потенціалом інфраструктури невинробничого призначення як спосіб раціоналізації соціальної сфери промислових підприємств	129

Розділ 4. Екологічні аспекти інноваційного розвитку

4.1. Обґрунтування підходів до оцінювання рівня екологічно спрямованого інноваційного розвитку	142
4.2. Система менеджменту екологічних цінностей як інноваційна концепція раціонального природокористування	151
4.3. Розвиток організаційно-економічних форм природогосподарського підприємництва: екологічні та соціальні орієнтири	160
4.4. Формування потенціалу активізації впровадження смарт-інновацій для сталого розвитку	166
4.5. Психологічні особливості просування органічної продукції	173

Частина II

ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ

Розділ 5. Потенціал інноваційного розвитку як основа інноваційного зростання

5.1. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку інноваційного потенціалу підприємства	185
--	-----

5.2. Досвід вітчизняних підприємств з використання управлінських інновацій	192
5.3. Аналіз підходів до оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства	200
5.4. Організація торгово-закупівельної діяльності підприємства	206

Розділ 6. Управління інтелектуальним капіталом підприємства: аспекти забезпечення інноваційного розвитку

6.1. Місце інтелектуального капіталу у реалізації інноваційного потенціалу промислових підприємств	213
6.2. Управління інноваційною культурою підприємства	218
6.3. Методичний підхід до управління іміджем промислового підприємства за результатами діагностики його стану	229

Розділ 7. Фінансове забезпечення економічного зростання: міжнародні та національні аспекти

7.1. Потенціал фінансового забезпечення реалізації державної екологічної політики в межах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом	239
7.2. Управління фінансовим потенціалом на основі прогнозних моделей зовнішньоекономічної діяльності	248
7.3. Повышение уровня финансовой культуры как инструмент активизации региональной экономики в условиях внешних ограничений	256

Розділ 8. Інформаційні технології в інноваційному бізнесі

8.1. Маркетингова інформаційна система як підґрунтя розроблення стратегії розвитку підприємства	265
8.2. Інформаційне забезпечення стратегічного маркетингу підприємств торгівлі	275
8.3. Еволюція підходів до пропозиції хмарних сервісів для автоматизації бізнесу	285

Частина III

МАРКЕТИНГ І МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розділ 9. Управління інноваційним процесом на підприємстві

9.1. Оптимізація структури інноваційного процесу в організації	293
9.2. Теоретико-методичні засади багатофакторного аналізу інвестиційної привабливості інноваційних проєктів промислових підприємств	303
9.3. Особливості венчурної діяльності промислових підприємств	312
9.4. Аналіз інтегрованого інноваційного процесу на прикладі розроблення та впровадження обладнання для гранулювання	320

Розділ 10. Інновації у маркетингу та удосконалення ринково-орієнтованої діяльності вітчизняних підприємств

10.1. Маркетингові інновації: міжнародний контекст та практика українських підприємств	329
10.2. Діагностична складова управління процесами диверсифікації	339
10.3. Методика розрахунку профілю конкурентоспроможності продукції товаровиробника (або торговельної марки)	349
10.4. Теоретичні засади та методи формування товарної політики банківської установи	357

Розділ 11. Маркетингові комунікації та просування інноваційної продукції

11.1. Сучасні аспекти визначення комплексу маркетингових комунікацій підприємства та його складових	371
11.2. Особливості планування комплексу синтезованих маркетингових комунікацій промислового підприємства	388
11.3. Організація виставкової діяльності ТОВ «Керамейя»	395
11.4. Оцінювання маркетингових каналів промислового підприємства: методичний аспект	405
11.5. Управління витратами у каналі розподілу продукції	420
11.6. Аудит логістичного сервісу як складова оптимізації логістичних процесів на підприємстві	426
11.7. Формування теоретичних засад щодо визначення сутності поняття «логістичний аутсорсинг»	433

Післямова	446
-----------	-----

Частина I

Інструменти і методи
стратегічного управління
інноваційним розвитком

Розділ 1

Інноваційний розвиток і економічне зростання: стратегічні аспекти

1.1. Інноваційний розвиток регіонів України: заходи подолання інноваційної проблемності

Підходи до розв'язання проблем депресивних, проблемних і слаборозвинених регіонів перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних вчених. Україна в середині 90-х років розглядалася як депресивна територія, оскільки саме в цей період особлива увага приділяється її регіонам, які для активізації розвитку потребували допомоги ззовні. Враховуючи світовий досвід, ряд вчених вважають, що панацеєю у активізації соціально-економічного зростання територіально-суспільних систем різного ієрархічного рівня є інноваційна діяльність. Дослідження впливу впровадження інновацій і розвитку інноваційних процесів на формування пост-індустріального суспільства в Україні та на розвиток окремих регіонів загалом висвітлено в працях О.М. Алімова, О.І. Амоші, Є.І. Бойка, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, З.В. Герасимчук, С.В. Захаріна, М.А.Козоріз, А.І. Сухорукова, Л.І. Федулової, В.С. Яцкова та інших [5; 6; 14; 19; 40; 45 та ін.]. У результаті аналізу даних досліджень [11], ми дійшли висновку, що одним із стратегічних завдань інноваційної політики розвитку регіонів має бути обґрунтоване впровадження інновацій в депресивних, проблемних і слаборозвинених регіонах для активізації їх соціально-економічного зростання. Зазначимо, що питання віднесення тих чи інших регіонів України до депресивних, проблемних чи слаборозвинених по сьогоднішній день є дискусійним.

Інновації необхідні повсюдно, в тому числі і в організації діяльності, і це ні в кого не викликає сумніву. Наприклад, в Постанові Кабінету Міністрів від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [32] стверджується, що формування ефективного і прозорого механізму фінансового забезпечення регіонального розвитку потребує врахування специфіки розвитку кожного регіону. Стратегія спрямована на визначення завдань та інструментів для

розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища. Однак така взаємозалежність потребує визначення та запровадження дієвого фіскального механізму та механізму перерозподілу, в іншому разі існує реальна загроза надмірної поляризації та зростання диспропорцій між економічно розвинутими містами та рештою території країни. У зв'язку із змінами у соціально-економічному розвитку держави, міжнародній економіці внаслідок глобальної кризи виникла потреба у скороченні переліку пріоритетів регіонального розвитку з метою концентрації фінансових ресурсів на основних завданнях, які матимуть системний та довгостроковий вплив на розвиток регіонів та національної економіки в цілому.

Але, при цьому в Законі України «Про інноваційну діяльність» [12] зазначається, що інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). При цьому, наголошується, що інноваційна інфраструктура є своєрідним «поживним середовищем», яке забезпечує сприятливий фон для взаємодії об'єктів інноваційної діяльності і яке включає систему необхідних соціальних, юридичних, економічних, інформаційних та інших інститутів, що підтримують як інноваційну діяльність, так і самих новаторів [12].

Основними елементами інноваційної інфраструктури, за Законом України «Про інноваційну діяльність», є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) фірми та ін. [12].

Важливу роль у розбудові інноваційної інфраструктури в проблемних, слаборозвинених та депресивних регіонах відіграв Закон України від 12 січня 2006 року «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» [13] (в редакції від 01.06.2012 року). Цей документ визначає правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму

інноваційної діяльності технологічних парків «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона» (м. Київ), «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ), «Інститут монокристалів» (м. Харків), «Вуглемаш» (м. Донецьк), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Київська політехніка» (м. Київ), «Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ), «Укрінфотех» (м. Київ), «Агротехнопарк» (м. Київ), «Еко-Україна» (м. Донецьк), «Наукові і навчальні прилади» (м. Суми), «Текстиль» (м. Херсон), «Ресурси Донбасу» (м. Донецьк), «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБІ-ЦЕНТ) (м. Одеса), «Яворів» (Львівська область), «Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ).

В результаті досліджень нами розроблено систему заходів, спрямованих на подолання інноваційної проблемності в регіонах різного типу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Заходи подолання інноваційної проблемності в різних типах проблемних регіонів за інноваційною проблемністю. (розроблено автором)

Рівень проблемності	Регіони	Пріоритетні заходи, які слід врахувати у регіональній політиці України
Регіони середнього рівня проблемності	Київ, Донецька, Луганська, Харківська, Дніпропетровська, Запорізька, Львівська, Одеська	Розбудова інноваційної інфраструктури, зміцнення і нарощування інноваційного потенціалу та повноцінне його використання, активізація дифузії інновацій у регіони кризового стану
Регіони високого рівня проблемності	Волинська, Івано-Франківська, Вінницька, Черкаська, Чернігівська, Сумська, Полтавська, Кіровоградська, Миколаївська, Херсонська, АР Крим, Севастополь	Зміцнення інноваційної інфраструктури. Створення суб'єктів базової інфраструктури (науково-дослідні інститутів, вищих навчальних закладів, державних лабораторій, лабораторій промислових підприємств тощо). Інтенсифікація інноваційної діяльності
Регіони кризового стану	Закарпатська, Тернопільська, Рівненська, Хмельницька, Житомирська, Київська	Забезпечення доступності до інноваційної інфраструктури та розвиток найважливіших елементів допоміжної інноваційної інфраструктури безпосередньо у проблемних регіонах. Активізація інноваційної діяльності. Реалізація окремих інноваційних соціально значимих проектів. Створення науково-дослідних підрозділів, виконання спільних наукових програм, обмін досвідом

Можна стверджувати, що рівень розвитку інноваційної інфраструктури регіонів України є неоднаковим. Заходи подолання інноваційної проблемності в різних типах проблемних регіонів за інноваційною проблемністю, які представлені у вищенаведеній табл. 1.1, мають бути враховані у регіональній політиці України.

Безумовно, велику роль у реалізації цих заходів відіграють конкурси інноваційних проєктів, які оголошувались Державним агентством з інвестицій та управління національними проєктами України. Відібрані інноваційні та інвестиційні проєкти мають можливість фінансово підтримуватися, або забезпечуватимуться кредитами на їх реалізацію за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України. У 2011 році, згідно Указу Президента «Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проєктами України» [44] було встановлено, що Державне агентство з інвестицій та управління національними проєктами України є правонаступником Державного агентства України з управління національними проєктами та Державного агентства України з інвестицій та розвитку.

Але сьогодні наша країна знаходиться у непростій ситуації – часу змін та часу реформ. Тому, Кабінет міністрів України утворив комісію з ліквідації Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами. Про це йдеться у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про утворення комісії з ліквідації Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами» [36]: «утворити комісію з ліквідації Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами» [36]. Голові комісії доручено затвердити персональний склад комісії, забезпечити здійснення заходів, пов'язаних з ліквідацією Держінвестпроєкту та поінформувати у шестимісячний строк Кабінет міністрів про результати проведеної роботи.

У важкий для України час особливо важливим є те, щоб кожний громадянин продовжував робити свій внесок у життєдіяльність та розвиток країни в залежності від своїх здібностей та можливостей. Для того, щоб наша країна розвивалась та змінювалась, потрібно, щоб хлібороби пекли хліб, вчителі навчали молоде покоління, лікарі – лікували хворих. А інноватори, вчені, підприємці, молоді таланти – розробляли нові технології та втілювали у життя інновації. Саме тому, існує безліч різноманітних програм щодо інвестиційного розвитку України, які дозволяють

зацепити різні сфери діяльності та життя країни в цілому, та окремого громадянина зокрема.

Так, у 2014 році в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» було відкрито III Всеукраїнський фестиваль інноваційних проєктів «*SikorskyChallenge 2014*». Фестиваль названо на честь всесвітньовідомого авіаконструктора, колишнього студента Київського політехнічного інституту Ігоря Сікорського. У рамках фестивалю проводяться Всеукраїнський конкурс інноваційних проєктів «*SikorskyChallenge 2014*» і конкурс «*Intel-Техно Україна 2014-2015*» – Національний етап Міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів «*Intel ISEF*». Заключну професійну оцінку проєктів Конкурсу «*SikorskyChallenge*» забезпечує Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг. У 2015 році, також, буде проведено Всеукраїнський конкурс інноваційних проєктів «*SikorskyChallenge 2015*» за підтримки Національного центру «Мала академія наук України» спільно з Національним технічним університетом України «Київський політехнічний університет».

У 2015 році відбудеться «Конкурс інноваційних проєктів для вимушених переселенців *SocialChangeLab*» [20]. Громадська організація «Інтерньюз-Україна» за підтримки Програми МАТРА Міністерства закордонних справ Королівства Нідерландів запрошує активістів до участі у *SocialChangeLab* – конкурсі інноваційних ініціатив з соціальною складовою для підтримки вимушених переселенців та жителів південно-східних областей України. Мета проєкту – сприяти соціальній інтеграції переселенців і вирішенню їхніх нагальних потреб шляхом пошуку і реалізації інноваційних ідей і технологічних рішень. За результатами конкурсу Інтерньюз-Україна обирає три найуспішніші проєкти та підтримує їх грантами.

Існують цікаві приклади щодо інноваційного розвитку регіонів України. Так, в Івано-Франківській області діє «Програма розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015 року» [35]. Зокрема, у лютому 2014 року створено індустриальний парк «Долина», який внесено до Реєстру індустриальних парків; затверджено концепції індустриальних парків «Калуш» та «Коломия»; у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника створено науковий парк «Прикарпатський національний університет».

Головним стримуючим чинником розвитку інноваційної країни та суспільства є державна політика. Лише прийняття програми ще не означає успішність її реалізації і необхідний вплив на регіональну інноваційну систему. Розробка таких документів та їх виконання в певній мірі залежить від реформи бюджетної системи, зокрема місцевого самоврядування в якості наданих об'ємів фінансових ресурсів. Але, все одно переважна концентрація інноваційних структур спостерігалась в місцях централізації фінансових ресурсів (найперше бюджетних) – у столиці та обласних центрах, а також в місцях функціонування потужних промислових комплексів: у Дніпропетровській та Харківській областях, м. Києві.

На сьогодні тільки створюється Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної та нанотехнологічної інфраструктури» на 2016-2026 роки [7]. Саме тому, розвиток інноваційної інфраструктури було передбачено «Державною цільовою економічною програмою «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки» [33], яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 447 від 14.05.2008 року. У цій Програмі відмічалися усі недоліки сучасної інноваційної інфраструктури в Україні (неповна функціональність; недостатня розвиненість; вибіркова охопленість ланок інноваційного процесу; відсутність венчурних фондів та центрів трансферу технологій в інноваційному середовищі; недостатня підтримка діяльності винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки; неповне використання освітнього та наукового потенціалу, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних, високих наукоємних технологій, а також інформаційних ресурсів системи науково-технічної та економічної інформації, зокрема бази даних технологій, науково-технічних досягнень; відсутність обґрунтованого механізму стимулювання створення інноваційної інфраструктури).

Визначальну роль у активізації розвитку проблемних регіонів районів може відіграти розвиток ринку логістичної нерухомості України, у складі якої важливе місце займає складський комплекс, без якого неможливий розвиток сучасної дистриб'юторської мережі. Як зазначається в роботі [34], логістична нерухомість є одним із найбільш перспективних секторів вітчизняної нерухомості, що обумовлено такими особливостями, як: географічне положення України; високі темпи розвитку бізнесу та торгівлі,

зростаюча ділова активність, стан дефіциту якісних площ на ринку складської нерухомості; невеликий у порівнянні із Заходом термін окупності складських об'єктів (до сьома років). У Європі термін окупності такого формату об'єктів складає 20-25 років; відносно низькі витрати на будівництво складської нерухомості порівняно із іншими об'єктами нерухомості; високий рівень рентабельності складської нерухомості – до 18-20% на рік [34].

В структурі складської нерухомості виділяють складські комплекси (виробництво, склади, а також офісні приміщення, стоянки для автомобілів) та комплекси логістичних послуг, які надаються логістичними центрами. Такі комплекси вимагають значних земельних ресурсів, а тому їх почали розташовувати не тільки поблизу транзитних міст (Одеси, Харкова та Львова), але й біля портових (Миколаїв та Маріуполь) промислових (Донецьк, Кривий Ріг, Дніпропетровськ) та інших міст, розташованих безпосередньо на депресивних територіях.

При впровадженні інновацій і розвитку інноваційних процесів в умовах санації депресивних і активізації розвитку проблемних і слаборозвинених регіонів особливе місце займає фінансування проектів, які повинні мати проривний характер. І. Онищук зазначає, що найважливішими елементами схеми фінансування інвестиційного проекту проривного характеру є залучення всіх можливих джерел фінансування; пайовий характер фінансування; програмний характер фінансування; інтегрально поворотний характер фінансування; облік різних видів ризиків при реалізації інноваційних проектів [28]. Відповідно до сказаного, І. Онищук підсумовує, що джерелами фінансування інновацій у ринкових умовах господарювання стають державні засоби, засоби регіонального рівня, включаючи бюджетні, та засоби спеціальних фондів; галузеві (відомчі) засоби, що можуть досягати значних обсягів, та засоби спеціально створених центрів по вирішенню тієї чи іншої наукової проблеми (наприклад, засоби фонду енергозбереження); фінансові ресурси міжнародних фондів, а саме: закордонних державних і міждержавних організацій, засоби закордонних приватних компаній [28].

Істотною особливістю пропонованої І. Онищуком схеми фінансування інноваційного проекту полягає в раціональному поєднанні обсягів і джерел фінансування залежно від етапу реалізації нововведення, а також від характеру інновацій. Цей вчений підкреслює,

що з наукового погляду, суть новизни полягає в одержанні синергетичного ефекту від раціонального поєднання інвестицій різної спрямованості з різних джерел, які, у кінцевому підсумку, вирішують актуальне завдання прискорення науково-технічного прогресу у вітчизняній економіці проектів [28]. Таким чином, очевидно, що впровадження інновацій у проблемні регіони є цілком реальним завданням, реалізація якого вже в найближчі роки сприятиме активізації їх розвитку.

Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх 20-30 років. Нові технології докорінно і швидко змінили структуру світової економіки. Формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали перш за все багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку [17].

Формування регіону, який орієнтований на інноваційний розвиток – це складний і довгостроковий процес, протягом якого повинна реалізовуватися політика державних і місцевих органів влади, відбита у нормативно-правових документах і визначальній стратегії формування інноваційного розвитку регіону, стимулювання участі частки (у тому числі іноземного) капіталу в розвитку регіону й умови стимулювання, зобов'язання державних і місцевих органів влади в участі в інноваційному розвитку регіону [20]. Цей складний процес повинен пройти етапи свого життєвого циклу, складові якого коливаються залежно від регіону, його територіального розташування, нормативно-правової бази, ємності науково-технічного потенціалу та інших чинників. Якщо Україна має намір інтегруватися до європейського співтовариства, забезпечити суспільний добробут європейського рівня, то запровадження такої політики виглядає безальтернативним і на цей час має певні передумови – наявний інноваційний потенціал.